

"Keşmir Meselesi"nin Anatomisi

İçeriği Yazan: [Mehmet ALACA](#) [1] Zaman: Paz, 11/09/2011 - 10:23

Yazar: Mehmet ALACA

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından dünya ABD ve SSCB'nin önderliğini yaptığı iki kampa bölünmüştü. Bu savaş sonrası döneme klasik Uluslararası İlişkiler literatüründe Soğuk Savaş dönemi denir. İki kutba ayrılmanın temelini 1917 Ekim devrimine dayandırmak mümkün, çünkü bu süreçte birlikte dünyada birçok devlette olduğu gibi batı toplumlarında da Sovyetler Birliği'ne yönelik ciddi kuşklar uyandırmıştır ve bu kuşklar İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra yaşanan gelişmelerle, ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerle Sovyetler Birliği'nin ilişkilerini gerginleştirmiştir.

Savaş sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu sistemde ABD ve SSCB önderliğindeki her iki blok da aralarındaki çatışmaya ideolojik bir çatışma görüntüsü vermeye çalışmıştır. ABD dünyanın

savunmasını üstlenirken, Sovyetler Birliği ise o dönem terminolojisiyle Üçüncü Dünya ülkeleri olarak adlandırılan devletlerin bağımsızlık mücadelelerinden yararlanarak kendi hegemonyasını, siyasal ve ekonomik etkisini yaymaya çalışmıştır.

İki kutuplu dönem belki de bağımsızlaşma hareketlerinde çarpan etkisi yaratmış ve bu dönem itibarıyla uluslararası arenaya yeni aktörler girmeye başlamıştır. Bu dönemde İngiltere sömürsünden kurtularak bağımsızlıklarını ilan eden Pakistan ve Hindistan dünyada yaşanan sürece çok hızlı entegre olmuştur. Fakat kurulan birçok devlet gibi bu iki devlet de günümüzde bile çözemedikleri sorunlarla karşı karşıya gelmiş ve bağımsızlıklarını kazandıkları günden beri birbirleriyle geçinemeyerek birçok defa silahlı çatışmaya girmişlerdir. 1948’de bu çatışmaların ilkinin sebebi halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan, asıl adı ile Jammu ve Keşmir veya kısa adı ile Keşmir’dir.

Pakistan, Hindistan, Çin, Tacikistan ve Afganistan arasında bir bölge olan Keşmir uzun yıllar İngiltere sömürsü ve kontrolü altında kalmış ve 1846’da idaresi Hintli bir mihraceye verilmiştir. Hindistan ve Pakistan bağımsızlıklarını kazandıkları dönemde de bölge yine bu mihrace ailesinin idaresindedir. Fakat 1947’de mihrace Keşmir’i Hindistan’a ilhak ettiğini ilan etmiş ve ilhak kararı altmış yılı aşkın bir süredir devam eden ve uzun bir dönemde devam edeceğe benzeyen sorunun fitilini ateşlemiştir.

Günümüzde Keşmir bölgesinin güney kesimi Hindistan, kuzeyi de Pakistan kontrolü altındadır. Batı kesimi ise “Azad Keşmir (78.114 km2)” adı altında bağımsızlığını ilan etmekle birlikte Pakistan kontrolü altındadır. Azad Keşmir ile Pakistan arasındaki rabıtayı Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki ilişkiye benzetmek mümkündür. Başkenti Muzafferabad olan Azad Keşmir yaklaşık üç milyon nüfusa sahiptir.

Hindistan’ın toplam nüfusunun yaklaşık olarak yüzde birini barındıran ve Hint yönetimi kontrolünde olan Jammu-Keşmir (101.378 km2) ise, Hindistan’da Müslümanların üçte iki nüfus yoğunluğuna sahip olduğu tek eyalettir. Bölgenin nüfusunun yüzde 30’u Hindulardan oluşurken Sih ve Budacılar da çok az bir oranda mevcuttur. Eyalette resmi dil ise Pakistan’ın resmi dili olan Urduca’dır.

Ayrıca 1962 itibarıyla Keşmir’in Shakhgam Vadisi ve Aksa-i bölgeleri (42.735 km2) Çin’in işgali altında bulunmaktadır.

Hindistan Pakistan çatışmaları:

1948’de iki devlet arasında yaşanan ilk çatışmanın sebebini uluslararası sistemin yapısından çok, ayrılmanın temeli olan dini nedenlerin etkili olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. ABD ve SSCB bu iki devlet arasındaki soruna temkinli yaklaşarak bu devletlerin karşı bloğa kaymalarını önlemeye çalışmış, bu da sorunun sürüncemede kalmasına neden olmuştur.

Pakistan ve Hindistan’ın bağımsızlıklarını kazandıktan kısa bir süre sonra Keşmir’de yaşayan Müslüman köylüler Hintli toprak ağalarına karşı ayaklanarak Keşmir’in başkenti Srinagar’a kadar gelmişlerdir. Bu ayaklanmalar sonucu 24 Ekim 1947’de ilk Azad Keşmir hükümeti kurulmuş fakat Pakistan, Keşmir’deki sorunun çözümüne yönelik olarak ilk Birleşmiş Milletler komisyonu bölgeye gelinceye kadar Keşmirli Müslümanları desteklememiştir. Hindistan’ın Keşmir’e ordu sevk etmesi üzerine Pakistan Genel Valisi –daha sonra cumhurbaşkanına dönüşecek- Muhammed Ali Cinnah, bölgedeki gönüllü mücahitleri desteklemek için Pakistan ordusunu harekete geçirmiş ve iki ülke arasında çarpışmalar bir daha durmamak üzere başlamıştır. Çarpışmalar sonunda bugün Keşmir’in küçük bir kısmını oluşturan (84 bin km2) Muzafferabad ile Azad Keşmir Pakistan’da kalırken, Srinagar da içinde olmak üzere Keşmir’in üçte ikisi (138 bin km2) doğuda Hindistan’ın denetimine geçmiştir.

Hindistan 1 Ocak 1948’de Keşmir sorununu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ne götürmüştür. Sorun Güvenlik Konseyi’nde görüşüldüğü sırada Hindistan’ın Keşmir’e işgali ve baskısı devam etmektedir. Hindistan, BM’de yapılan görüşmelerde Pakistan’ı işgalci olarak suçlarken, Pakistan da Hindistan’ın Keşmir’deki Müslüman halka karşı soykırıma giriştiğini ileri sürmekte ve Keşmir’de Hindistan yanlısı bir hükümet bulunduğu için BM gözetiminde bir plebisit yapılmasını istemiştir.

Güvenlik Konseyi tarafından yapılan değerlendirmelerde Keşmir sorunda Pakistan'ın haklı, Hindistan'ın haksız olduğu yönünde bir kanaat oluşmuştur ve 21 Nisan 1948'de alınan ilk kararda Keşmir halkının self determinasyon hakkını kullanmasına ve bunun için plebisit yapılmasına karar verilmiştir. Görüşmeler sırasında ABD ve İngiltere'nin Pakistan'ı desteklemesi Hindistan'ı sorunu BM'ye getirdiği için pişman etmiş ve Hindistan süreci engellemeye çalışmıştır. 1950'lerde ortaya çıkan uluslararası gelişmeler ve ABD'nin Güneydoğu Asya'yı çevreleme kapsamı içine alması bölgedeki çatışmaların global çatışmanın bir tezahürüne dönüşmüştür. Pakistan bu süreçte bölgede oluşturulan tüm askeri ittifaklara (1955'te Bağdat Paktı'na ve 1954'te SEATO'ya) katılarak ABD ile ikili savunma andlaşmaları imzalamıştır. Bu gelişmeler SSCB'nin durumu kendi lehine çevirebilmek adına harekete geçerek Hindistan'ı desteklemesine neden olmuştur. Keşmir sorunu konusunda tarafsız bir tutum içinde olan Moskova, o andan itibaren BM'de sürdürülen görüşmeler sırasında açıkça Hindistan yanında tavır almış ve plebisite karşı olduğunu ifade ederek Hindistan aleyhine alınabilecek kararları veto etmeye başlamıştır.

1957'de özel bir statü ile Hindistan'a bağlanan Jammu-Keşmir'in 1965'te özel statüsü değiştirilerek Hindistan'ın bir eyaleti haline getirilmiştir.

Keşmir'de 1963'ün sonlarından itibaren Hindu ve Müslümanlar arasındaki çatışmalar artınca 1964'te BM Güvenlik Konseyi'nde Keşmir konusu tekrar görüşülmeye başlanmıştır fakat taraflar görüşeceklerini dile getirirler de bir araya gelmemişlerdir.

1965 Nisanı'nda Sind-Guajarat sınır bölgesinde Pakistan ve Hindistan arasında tekrar çatışmalar çıkmış, Pakistan'ın Keşmir'e girme çabaları başarısızlığa uğrarken Hindistan askeri harekate başlayarak Pakistan'ın Pencap sınırına kadar genişlemiştir. Hindistan askeri bakımdan üstünlüğü ele geçirmesine rağmen Çin'in tepkilerinden dolayı büyük devletlerin ateşkes tekliflerini kabul etmiştir. ABD bu süreçte soruna tepkisiz kalırken SSCB devreye girmiş ve 1966 Şubatı'nda Taşkent Andlaşması imzalanmıştır. Bu girişim SSCB'nin bölgedeki etkinliğini artırma çabalarıdır. Bu süreçte ABD'nin her iki tarafa da uyguladığı ambargo hem Pakistan hem de Hindistan'ın tepkisini çekmiştir. 1967'de de Vietnam Savaşı Hindistan ve Pakistan'ı çok ciddi rahatsız etmiştir. Washington'a tepki olarak Pakistan SEATO'daki temsilcilerini geri çekmiş ve CENTO'nun da toplantılarına katılmayacağını ifade etmiştir. Hindistan da Vietnam müdahalesini çok sert eleştirerek ABD'nin bölgeden çekilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

1968'de Nixon-Kissinger ikilisinin işbaşına gelmesiyle ABD'nin Güney Asya politikalarında önemli değişiklikler olmuştur. ABD Vietnam'dan yakasını kurtarmaya çalışırken diğer taraftan da Çin ile ilişkilerini geliştirmek istemiştir. Bu ilişkilerin geliştirilmesinde Pakistan'ın önemli rol oynaması Nixon döneminde Pakistan'a yapılan yardımları iki katına çıkarmıştır. Çin ve ABD Pakistan'la çok yakınlaşmış fakat Hindistan'la 1971'de tekrar çatışmalar başlamıştır. ABD ve Çin Pakistan'ı desteklerken SSCB çatışmanın başlarında tarafsız kalmış fakat bir süre sonra Hindistan'ı desteklemiştir. Çatışmadan sonra Pakistan, ABD ve Çin ile ilişkilerini geliştirirken SSCB, Hindistan üzerindeki tesirini pekiştirmiştir. Sovyetler Birliği bundan sonraki yıllarda Hindistan ve Pakistan arasındaki sürtüşmede başarılı bir politika izleyerek Güney Asya'daki etkisini sürekli attırmıştır.

Doğu Pakistan'da Hindistan ve Pakistan kuvvetlerinin karşı karşıya geldiği 1971'de Keşmir'de çatışmalar yaşanmasına rağmen sorunda pek değişiklik olmamış sadece Hindistan'ın üstünlüğü bir kez daha görülmüştür. Bu gelişmeler Pakistan'ı ve ayrılmadan yana olan Keşmirli milliyetçileri büyük ölçüde zayıflatmıştır. 71 çatışmasından sonra iki devlet arasında 1972'de Simla Andlaşması imzalanmış ve Keşmir'de ateşkesin sağlanmasına dönük "Sınır Kontrol Hattı" (Line Of Control) oluşturulmuştur.

ABD, 1979'da SSCB'nin Afganistan'ı işgalinin ardından Moskova'nın Güney Asya'ya yayılmasını engelleyecek ülke olarak değerlendirilen ve Batı bloğu içinde yer alan Pakistan'ı ciddi oranda silahlandırmaya girişmiştir.

Pakistan ve Hindistan'ın Keşmir üzerinden bölgesel etkinliklerini artırma çabaları nükleer silahlanma

çalışmalarını arttırmış ve 1998'den sonra iki ülke resmen silahlanma yarışına girmiştir. 1999'da Hindistan'ın Keşmir'deki militanlara karşı başlattığı hareket iki ülkeyi tekrar savaşın eşiğine getirmiştir. 1999 sonrası Keşmir mücadelesi düşük yoğunluklu olarak devam etmektedir çünkü nükleer silahlanma konvansiyonel veya topyekun bir savaşı engellemektedir. Bununla birlikte sınır noktalarından Keşmir'e sızmaya çalışan Pakistanlı militanlar ile kontrol noktalarındaki Hindistan askerleri arasında düşük yoğunluklu çatışmalar gerçekleşmektedir. İnsan hakları örgütlerinin raporlarına göre bölgede 43 bin civarlarında olan resmi rakamların yaklaşık iki katı insanın öldüğü ifade edilmektedir.

Keşmir ve çevresindeki istikrarsızlığın etkisi uzun süre gündemdeki yerini koruyacaktır. 1990'ların ortalarından itibaren Keşmir'de 50'in üzerinde silahlı grup tespit edilmiştir. Keşmir'de Hindistan'ın yarım milyon civarında askeri olduğu iddia edilmekle birlikte Hizb-ul Mücahidin, Leşker-i Tayyiba, Tehrik-i Cihad ve menşei tam olarak bilinmeyen Jammu-Keşmir Özgürlük Cephesi gibi bölgede faaliyet gösteren militan gruplar yer almaktadır.

Hizb-ul Mücahidin, Leşker-i Tayyiba ve Harekât-ül Mücahidin gibi çeşitli silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin birçoğu başlangıçta Keşmir bölgesiyle sınırlıyken 2000'li yılların başından itibaren yabancı yatırımların yoğun olduğu, ticari, turistik ve siyasi önemi haiz Hint şehirlerini de hedef almaya başlamıştır. 26-29 Kasım 2008 tarihlerinde Hindistan'ın liman şehri Bombay'a gerçekleştirilen saldırıda 174 kişinin hayatını kaybetmesi iki ülke arasındaki temasları kesmiştir. Saldırının arkasında Pakistan'ın olduğunu iddia eden Hindistan, barış görüşmelerinin devam edebilmesi için saldırının sorumlularının yargılanması ya da kendisine iade edilmesi gerektiğini ifade etmiş, Pakistan yönetimi ise, Hindistan'ın iddialarını destekleyecek herhangi bir bilgi ya da delilin bugüne kadar kendileriyle paylaşılmamış olduğunu ileri sürmüştür.

Çin ve ABD'nin tutumu:

Hindistan'ın bölgede Çin'den sonra en yüksek gayri safi milli hâsıla ve nüfusa sahip ülke olması birçok devlet gibi ABD'ye de cazip gelmektedir. Hindistan'ın nükleer silah denemeleriyle uluslararası nükleer kontrol rejimini ihlal etmesi Batı'yla ilişkilerini gergin bir sürece sokmuş olsa da 11 Eylül saldırıları bu ilişkileri normalleştirmiş ve ABD ile Hindistan'ı birbirine yakınlaştırmıştır.

Pakistan ve Hindistan'a stratejik hedefleri gereği yakınlaşan ABD, her iki taraf için de büyük önem taşıyan Keşmir sorununda doğrudan ara bulucu bir rol üstlenmekten kaçınsa da taraflar arasında iletişimin kurulması ve güven inşası noktasında çeşitli girişimlerde bulunmuştur.

Çin'in bölgede askeri ve ekonomik anlamda büyümesini kendisine bir tehdit olarak algılayan Hindistan, Çin'e karşı çeşitli önlemler almıştır. Bununla birlikte Çin'in, Pakistan'ın kontrolündeki Azad Keşmir'de 20 milyar doları aşan alt yapı, ulaşım ve enerji projelerine başlaması Hindistan'ın tepkisini çekmektedir.

Keşmir'e verilecek bir self determinasyon hakkının, Tibet ve Uygur bölgeleri üzerinden kendisine de olumsuz yansıtacağı düşüncesi Çin'i uzun bir süreden beri, Keşmir meselesinde tarafsız kalmaya itse de son dönemde bu politikadan vazgeçtiği yönünde işaretler vermektedir. Çin, bu ofansif politikalarıyla Keşmir sorununa taraf olduğunu göstermek istemekte ve Çin-Pakistan arasındaki ilişkiler dikkate alındığında bu durumun Hindistan için güç kaybettireceği su götürmez bir gerçektir.

Sonuç olarak;

Keşmir meselesinin çözümü konusunda Pakistan ve Hindistan'a bugüne kadar güçlü bir uluslararası baskı yapılmamış, uluslararası kamuoyu meseleyi daha çok iki ülke arasında yaşanan bir sorun olarak algılamayı seçmiştir.

Sorunun çözümünde uluslararası güçlerin pasif davranmaları ve uluslararası hukukun akim kalması her iki ülkenin Keşmir'in geleceği için kaçınılmaz bir anlaşma zeminine kendilerini hazırlamalarını gerektirmektedir. Zira mevcut durumu ilelebet devam ettirmek üzerine kurulu politikaların, bölgeyi nükleer savaş tehdidiyle yüz yüze getirmesi olasıdır. Bu minvalde BM Güvenlik Konseyi -Hindistan'ın çözüm sürecine dâhil etmekten kaçınmasına rağmen- ara buluculuk rolünü üstlenebilir.

Bu çerçevede öncelikle siyasal ve toplumsal kesimler arasındaki sinerji geliştirilerek sürdürülmeli; her iki ülkenin halkları arasında birbirlerine karşı var olan önyargıların kırılmasına yönelik kamu diplomasisi, psikopolitik ve çatışma çözümü metodolojileri geliştirilip uygulanmalıdır. Hindistan bölgedeki askerlerin büyük bir bölümünü tahliye ederek sorunun militarizmle çözülmeyeceğini göstererek diyaloga kapı aralamalıdır.

Ayrıca, nihai çözümün meşruiyeti ve kalıcılığı açısından çözüm sürecine Keşmirliilerin de dâhil edilerek onlara da gerçek anlamda söz hakkı verilmesi Keşmir halkını onore edecek ve isabetli bir karar olacaktır.

Mehmet ALACA

iletisim@politikadergisi.com

Kaynakça:

-G. W. Choudhury, "Pakistan's Relations with India, 1947-1966", London, Pall Mall Press, 1968

-Fahir Armaoğlu, "20.yy Siyasi Tarihi", Alkım yayınevi, Ocak 2010(17.Baskı), s.794

Tayyar Arı, "Global Politika ve Güney Asya Keşmir Sorunu ve Nükleer Yarış", İstanbul, Alfa Yayınları, s.73

Ashutosh Varshney, "India, Pakistan and Kashmir", Asian Survey. Vol.31 No.11(November 1991), s.1008

-"Global Politika ve Güney Asya Keşmir Sorunu ve Nükleer Yarış", s.77

-"Global Politika ve Güney Asya Keşmir Sorunu ve Nükleer Yarış", s.89

-Thomas P. Thornton, "South Asia and Great POWers", World Affairs, No.4 (March 1970), s.345-358

-Moonis Ahmar, Kashmir and the Process of Conflict Resolution. Pakistan Security Research Unit, Brief Number 16. <http://spaces.brad.ac.uk:8080/download/attachments/748/Brief16finalised.pdf> [2], (Erişim Tarihi: 16.07.2011)

-Ali Erhan Ertan, "Keşmir Bölgesine Bakış",

26.09.2009, <http://www.sde.org.tr/print.aspx?pageID=0&columnID=0&newsID=61> [3], (Erişim Tarihi: 20.07.2011)

-Susanne Koelbl 'Terror Is Our Enemy, Not India',

01.06.2009. <http://www.spiegel.de/international/world/0.1518.599724.00.html> [4], (Erişim Tarihi: 18.07.2011)

-K. Shankar Bajpai, "Untangling India and Pakistan", May/June

2003, <http://www.foreignaffairs.com/articles/58979/k-shankar-bajpai/untangling...> [5], (Erişim Tarihi: 18.07.2011)

iletisim@politikadergisi.com

Yorumlar

keşmir radikal islamın

İçeriği Yazan: alper a.(Doğrulanmamış) Zaman: Pzt, 04/02/2013 - 22:14

keşmir radikal islamın yuvasıdır. bu sorun hallolmadan küresel terörizmden kurtulmamız güç. halkların kaderlerini tayin hakkı var olan en önemli haklardandır hindistanın bu hakka saygı duyması ve keşmir toprakları üzerindeki anti demokratik hegemonyasını sonlandırması gerekmektedir. bu bölge ithilafli kaldığı sürece otorite boşluklarından faydalanan radikal islamcı teröristler var olacaktır. bu bölgede tek bir devletin (pakistan'ın) egemen güç olması bölge için en hayırlı gelişme olacaktır.

- [Dış Siyasa](#) [6]

Kaynak URL (06/05/2024 - 15:53 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/okur-makale/kesmir-meselesinin-anatomisi>

Bağlantılar:

- [1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/mehmet-alaca>
- [2] <http://spaces.brad.ac.uk:8080/download/attachments/748/Brief16finalised.pdf>
- [3] <http://www.sde.org.tr/print.aspx?pageID=0&columnID=0&newsID=61>
- [4] <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,599724,00.html>
- [5] <http://www.foreignaffairs.com/articles/58979/k-shankar-bajpai/untangling-india-and-pakistan>
- [6] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/dis-siyasa>